

Tiedoston lukuohjeet:

Tiedostossa on ensiksi, sivuilla 1-14 sinisellä pohjalla toimenpidekortteja, jotka on jaoteltu ilmasto- ja ympäristöohjelman teemojen mukaisesti Saaristomereen, Luonnon monimuotoisuuteen, Liikkumiseen, Energiaan (sekä vesi- ja jätehuoltoon) ja Yhteistyöhön, viestintään ja kasvatukseen.

Sinisellä pohjalla olevien toimenpidekorttien jälkeen tiedostossa on sivuilla 15-21 harmaalla pohjalla taulukkomuodossa toimenpidelista, johon on kerätty toimenpiteitä, joita ei toteuteta vielä ja vaativat joko jatkojalostusta tai lisäresursointia

Toimenpidekortit

1. Saaristomeri

Ruokohelmi-hanke	
Vastuutahot:	Paraisten kaupunki, Turun AMK, Naantali, Kaarina ja ELY-keskus
Sisältö ja tavoitteet:	Hankkeen tavoitteena on elinympäristöjen laadun parantaminen vesialueella, rannoilla ja rantalaitumilla. Ruovikkoa korjaamalla poistetaan samalla ravinteita kierrosta ja vähennetään vuosittain kerroksina mätänevän vanhan ruovikkokerroksen metaanipäästöjä. Niitetty biomassa kerätään hyötykäyttöön, mm. kasvualustoiksi ja energijakeeksi. Hanke on yksi Paraisten kaupungin toimenpide Itämerihaaste-verkostoaloitteessa.
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	1.11.2021 – 31.10.2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Selvitämme vaihtoehtoisten energiamuotojen mahdollisuuksia ja otamme niitä käyttöön, Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjetti-arvio:	9000 €
Lisätietoja:	<ul style="list-style-type: none"> https://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/ruokohelmi/ http://www.itamerihaaste.net/

Itämeripäivän järjestäminen Paraisilla	
Vastuutahot:	Paraisten kaupungin kulttuuriosasto, Åbo Underrättelser
Sisältö ja tavoitteet:	Itämeripäivän ohjelman järjestäminen Paraisilla yhteistyössä Åbo Underrättelserin kanssa Ohjelman järjestäminen on yksi Paraisten kaupungin toimenpide Itämerihaaste-verkostoaloitteessa.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa, Lisäämme tekemämme ympäristötyön näkyvyyttä ulospäin

Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	500-1000 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-
Lisätietoja:	<ul style="list-style-type: none"> • https://itameripaiva.fi/ • http://www.itamerihaaste.net/

Maatalouden päästöjen vähentäminen

Vastuutahot:	Turun ammattikorkeakoulu, Paraisten kaupungin ympäristönsuojelutoimisto
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Kaupungin alueella tapahtuvan maatalouden ravinnepäästöjen vähentäminen kartoittamalla Saaristomereen Kanta-Paraisten alueella laskevat ojat ja arvioimalla niiden valuma-alueen maankäyttömuodot.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Saaristomereen päätyvien ravinteiden vähentäminen rakentamalla laskeutusaltaita 2. Kaikkien laskuojien kartoitus Paraisilla vuoden 2023 aikana <p>Laskeutusaltaiden rakentaminen laskuojien kartoitus on yksi Paraisten kaupungin toimenpide Itämerihaaste-verkostoaloitteessa.</p>
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Laskuojien kartoitus vuonna 2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-
Lisätietoja:	http://www.itamerihaaste.net/

Saaristomeren biosfäärialueen toiminta

Vastuutahot:	Biosfäärialue, Paraisten kaupunki
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Parainen kuuluu Saaristomeren biosfäärialueen ohjausryhmään ja hoitaa Korppoossa sijaitsevaa biosfääritoimistoa yhdessä ELY-keskuksen ja Kemiönsaaren kunnan kanssa. Biosfäärialueen kolme tehtävää ovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Saariston kulttuuriperinnön, luonnon monimuotoisuuden, perinteisen kulttuurimaiseman ja hyvinvoivan Saaristomeren säilyttäminen, 2. ympärivuotista asumista, työllisyyttä, kestävää matkailua ja saaristoympäristön kestävyteen liittyviä innovaatioita ja kiertotaloutta edistävien kehittämishankkeiden toteuttaminen ja 3. tiedon, hyvien kokemusten ja kontaktien välittäminen sekä kaikkien Saaristomeren alueella asuvien ja toimivien innostaminen löytämään oma roolinsa kestävässä yhteiskuntakehityksessä. <p>Biosfäärialueen toiminta on yksi Paraisten kaupungin toimenpide Itämerihaaste-verkostoaloitteessa.</p>
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan

Toteutusaika:	Käynnissä, jatketaan
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta ja tietoisuutta siitä, miten saaristossa voi elää kestävästi • Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	70 000 €
Kokonaisbudjetti-arvio:	-
Lisätietoja:	<ul style="list-style-type: none"> • https://biosfar.fi/ • http://www.itamerihaaste.net/

MÄSSE-hanke (Mikroföretagen i Åboland i samarbete för Skärgårdshavet och Effekt)	
Vastuutahot:	Kemiönsaaren kunta, Paraisten kaupunki
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Ympäristöhankeen avulla Kemiönsaaren kunta ja Paraisten kaupunki haluavat yhdessä tuoda esiin pienyrittäjiä saariston kestävään kehitykseen tähtäävässä työssä. Hankkeen keskiössä ovat sekä Saaristomeren UNESCO-biosfäärialue että paikalliset yrittäjät.</p> <p>Käytännössä hankkeella pyritään</p> <ul style="list-style-type: none"> • korostamaan paikallisten pienyritysten roolia Saaristomeren hyväksi tehtävässä työssä (yritysfokus) • vakiinnuttamaan organisoitu työtapa / yhteistyöfoorumi ja konkreettisia toimenpiteitä Saaristomeren tilan parantamiseksi (toimintasuunnitelma) • luomaan konkreettisia työkaluja turunmaalaisten yritysten käyttöön (toimintasuunnitelma) • selvittämään mahdollisuudet direktiivin/sopimuksen tekemiseen, johon on koottu paikallisten toimijoiden esittämät Saaristomeren hyväksi tehtävät toimet, joihin he sitoutuvat (direktiivi) • suunnittelemaan suurempia yhteistyöhankeita (Central Baltic) ja rahoitusta yritysten toimenpiteisiin (hankesuunnitelmat)
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	1.2.2022 – 31.3.2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme ja vahvistamme yhteistyötä kestäväyyden parissa työskentelevien toimijoiden kanssa • Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjetti-arvio:	76 440 €

2. Luonnon monimuotoisuus

Kaupungin viheralueohjelman suunnittelu	
Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut, puistomestari, liikuntapalvelut, ympäristötoimisto

Sisältö ja tavoitteet:	Työryhmän asettaminen suunnittelemaan kaupungille viheralueohjelmaa. Viheralueohjelma on kokonaissuunnitelma siitä, miten kaupungin yleisiä viheralueita, mm. puistoja ja liikenneviheralueita, tullaan kehittämään ja ylläpitämään suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon kautta. Viheralueohjelma on pitkän aikajänteen toimintalinjaus, joka toimii päätöksenteon perustana, helpottaen lyhyen aikavälin suunnittelua ja tavoitteiden oikeaa kohdentamista.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Lähtötietojen kerääminen 2023, työryhmän asettaminen 2024 tai 2025
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävä arki (Kestävää kehitystä-teeman alla)
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjetti-arvio:	-

Selvitys metsänhoitosuunnitelman päivittämisestä

Vastuutahot:	Ympäristötoimisto, mittaustoimi, kaavoitus, metsänhoitoyhdistys
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Selvityksen teettäminen siitä, onko voimassa olevaa metsänhoitosuunnitelmaa (vuosille 2019-2028) tarvetta päivittää.</p> <p>Selvitetään mitkä mahdollisuudet Paraisten kaupungilla on hiilinielujen kasvattamiseen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tai lisäämiseen metsienhoidolla.</p>
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Vuoden 2023 aikana selvitetään päivitystarpeet ja mahdollinen aikataulu
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Lähellä maapoliittisen ohjelman aihealuetta
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjetti-arvio:	30 000 €

Paraisten helmet-hanke

Vastuutahot:	Paraisten kaupungin ympäristötoimisto, Ympäristöministeriö, ELY-keskus
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Hankkeen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa Paraisilla vuosina 2020-2023. Hankkeessa tehdään luontokartoituksia sekä perinnebiotooppien ja metsäisten elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotoita Långholmenin ja Norrbyholmenin saarilla.</p> <p>Hanke toteutetaan Ympäristöministeriön Helmi-elinympäristöohjelman turvin. Helmi-elinympäristöohjelma 2021-2030 vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Helmi-ohjelmassa tartutaan Suomen luonnon köyhtymisen suurimpaan suoraan syyhyn: elinympäristöjen vähenemiseen ja laadun heikkenemiseen. Ohjelman toimet auttavat satoja uhanalaisia lajeja sekä suurta osaa maamme uhanalaisista luontotyypeistä.</p>

Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	4.8.2020 – 30.9.2023. Helmi-ohjelman toteutusta jatketaan Kunta-Helmi eritysavustuksen avulla vuoteen 2030 asti.
Yhteys kaupungin strategiaan:	Ei
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	124 450 €
Lisätietoja:	https://ym.fi/helmi

Purojen ja lähteiden kartoittaminen kaupungin alueella	
Vastuutahot:	Ympäristötoimisto, Valonia, Livia, yhdistykset
Sisältö ja tavoitteet:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen pienvesien (purojen, lähteiden, fladojen, kluuvien, norojen ja lampien) kartoittamisen avulla. 2. Kartoituksen tavoitteena varmistaa, että pienvedet varmasti huomioidaan kaavoituksessa ja metsienhoidossa.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Kyselykartoitus vuonna 2023 yhdessä Valonian kanssa Pienvesi-Helmi-hankkeen toimenä
Yhteys kaupungin strategiaan:	Ei
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-
Lisätietoja:	https://valonia.fi/hanke/pienvesi-helmi/

Kestävä rakennettu ympäristö	
Vastuutahot:	Kaavoitus, rakennusvalvonta, tekniset tukipalvelut, mittaustoimi, kiinteistöpalvelut
Sisältö ja tavoitteet:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaupunki huomioi luonnon monimuotoisuuden ja ympäristövaikutukset kaavoituksessa, suunnittelutoiminnassa ja infrastruktuurin rakentamisessa 2. Kaupunki pyrkii mahdollistamaan suunnittelun ja paikallisten rakennusmääräysten avulla paikallisten uusiutuvien energialähteiden kehittämisen, rakentamisen ja käyttöönoton 3. Pilotoidaan ilmastokestävää yhdyskuntasuunnittelua 4. Lisätään sekä viranhaltijoiden että päättäjien osaamista ilmastokestävyydestä 5. Kunta edistää liikennetarpeita vähentäviä toimia kunnan alueella
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	2023 - 2035

Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Uusia rakennus- ja korjaushankkeita arvioidaan kestävyiden, hiilineutraaliuden ja energiatehokkuuden kannalta, Hyväksymme maapoliittisen ohjelman, Selvitämme vaihtoehtoisten energiamuotojen mahdollisuuksia
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	Tarkentuu vielä
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Paraisten luontokartoituksen päivitys	
Vastuutahot:	
Sisältö ja tavoitteet:	Paraisten 1970-luvulla tehdyn luontokartoituksen päivittäminen ja vertailu.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	
Yhteys kaupungin strategiaan:	
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	
Budjetti vuodelle 2023:	
Kokonaisbudjettiarvio:	

3. Liikkuminen

Työsuhdepolkupyörien hankkiminen	
Vastuutahot:	Kaupungin HR-yksikkö
Sisältö ja tavoitteet:	Kaupungin työntekijöille tarjotaan mahdollisuus vuokrata työsuhdepolkupyörä, joka kulkee sähköllä tai ilman.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Olemme aktiivinen toimija asumisen ja arjen kestävyttä edistävässä pilottihankkeissa ja aloitteissa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	Vahvistetaan Peter Lindroosilta
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Saariston rengastien (Prostvik-Nauvon keskusta) pyörätien toteuttaminen

Vastuutahot:	ELY-keskus, Tekniset tukipalvelut
Sisältö ja tavoitteet:	Kevyen liikenteen ja pyörämatkailun lisääminen.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Suunnitelma valmistuu 2022, hyväksymiskäsittelyt 2023 ja rakentaminen voisi alkaa 2024, jos hyväksytään valtion ja kaupungin budjettiin.
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Työskentelemme uusien jalankulku- ja pyöräilyväylien kehittämiseksi
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	2,8M €

Ulkosaariston julkisen liikenteen ja yhteysalusten aikataulujen yhtenäistäminen

Vastuutahot:	Kaupungin joukkoliikenne-työryhmä, vuodesta 2023 alkaen elinvoima- ja hyvinvointitoimialan alaisuudessa toimiva uusi yhteydet ja joukkoliikenne-vastuualue
Sisältö ja tavoitteet:	<ol style="list-style-type: none"> Kunta edistää tarkoituksenmukaista joukkoliikennettä maalla ja merellä joukkoliikenteen käytön lisäämiseksi Aikataulujen yhtenäistäminen ja matkailun ja julkisen liikenteen osuuden lisääminen
Tilanne:	Käynnissä (joukkoliikenne-työryhmä perustettu 2022), jatketaan
Toteutusaika:	Joukkoliikennestrategia ja joukkoliikenteen yhdistäminen kutsutaksivuoroilla valmistuu vuonna 2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Koordinoimme ja toteutamme tulevaisuuden tarveperusteisia saaristoyhteysverkkoja ja viestimme niistä
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	Kutsutakseihin on varattu n. 30 000 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Teollisuuskadun kevyen liikenteen väylän rakentaminen

Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut
Sisältö ja tavoitteet:	Teollisuuskadun kevyen liikenteen väylän rakentaminen
Tilanne:	Käynnissä
Toteutusaika:	Väylä valmistuu keväällä 2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Työskentelemme uusien jalankulku- ja pyöräilyväylien kehittämiseksi
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei

Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	n. 300 000 € (2022-2023)

Etätyösuosituksen asettaminen	
Vastuutahot:	Paraisten kaupunki
Sisältö ja tavoitteet:	Kaupungin työntekijöiden työmatkojen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen antamalla etätyösuositus
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Kaupunki määrittelee etätyösuosituksen vuoden 2023 aikana
Yhteys kaupungin strategiaan:	Ei
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Autojen latausasemien lisääminen	
Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut, mittauslaitteet
Sisältö ja tavoitteet:	Autojen latausasemien lisääminen
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Kaupunki edistää ja tuo lisää latausasemia vuoden 2023 aikana
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Työskentelemme nykyaikaisen liikkumisen kehittämiseksi, Selvitämme vaihtoehtoisten energiamuotojen mahdollisuuksia ja otamme niitä käyttöön
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	50 000 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Kevyen liikenteen kartoitus	
Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut, kaavoitus
Sisältö ja tavoitteet:	Kaupunki laatii koko kaupungin kattavan kevyen liikenteen kartoituksen ja suunnittelee sen perusteella toteutettavat hankkeet
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	2024 tai 2025

Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Työskentelemme saariston joukkoliikenteen, infrastruktuurin ja nykyaikaisen liikkumisen kehittämiseksi Työskentelemme uusien jalankulku- ja pyöräilyväylien kehittämiseksi
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

4. Energia (sekä vesi- ja jätehuolto)

Kiinteistöjen energiatehokkuustoimet ja aurinkopaneelit	
Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut, kiinteistöpuoli
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Kaupunki liittyi 11/2022 Astetta alemmas-kampanjaan, valtionhallinnon yhteiseen energiansäästökampanjaan, joka tarjoaa konkreettisia vinkkejä energiansäästöön ja sähkön kulutushuippujen leikkaamiseen kotona, työssä ja liikenteessä.</p> <p>Kaupunki asetti seuraavia energiansäästötoimenpiteitä alkaen 1.11.2022:</p> <ol style="list-style-type: none"> Katuvalaistusajan lyhentäminen 0,5h-1h aamulla ja illalla, sekä puru- ja hiihtoladut Lämpötilan laskeminen esim. jäähallissa ja muissa sesonkirakennuksissa Tekolumen teko optimoidaan Oikea-aikainen ja oikeahintainen kapasiteetin kiinnitys energianhankintasopimuksissa Valaistuksen, ilmanvaihdon jne. automaation säädöt Sisälämpötilan lasku 1-2 astetta 500 kWp aurinkosähköjärjestelmä jaettuna useaan kohteeseen Käyttäjien ohjeistus Tilankäytön tehostaminen Tilojen tiivistykset
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	1.11.2022 alkaen
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Selvitämme vaihtoehtoisten energiamuotojen mahdollisuuksia ja otamme niitä käyttöön Uusia rakennus- ja korjaushankkeita arvioidaan kestävyys, hiilineutraaliuden ja energiatehokkuuden kannalta
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	400 000 €
Kokonaisbudjettiarvio:	Karkea säästöpotentiaaliarvio sähkön osalta 300 000 €/vuosi ja lämmön osalta 50 000 €/vuosi
Lisätietoja:	https://astettaalemmas.fi/

Korppoon jätevedenpuhdistamon tehostaminen ja laajentaminen sekä lietteen vastaanottoaseman rakentaminen	
Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy

Sisältö ja tavoitteet:	Ympäristöluvan (12.5.2021) mukaiset jätevedenpuhdistamon tehostustoimenpiteet sekä Lounais-Suomen Jätehuollon lietteen vastaanottoaseman rakentaminen saariston lietteille.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	11/2022 - 12/2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme parempia kierrätys-, jätehuolto-, lietteenkäsittely- ja septiratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	750 000 €, lietteen vastaanottoasema 2,4M €

Ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyvät toimet kaupungin toiminnassa

Vastuutahot:	Tekniset tukipalvelut
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Ilmastomuutos tulee tutkimuksen perusteella lisäämään vuotuista sadantaa ja sään ääri-ilmiöt tulevat voimistumaan. Myös talvista tulee tutkimuksen mukaan leudompia.</p> <p>Myös vesihuollossa on sopeuduttava ilmastomuutokseen, ja siihen liittyen valmistellaan Saariston vesihuoltostrategiaa vuoteen 2035. Saariston vesihuoltostrategia on työ, jossa päivitetään Lounais-Suomen vesihuoltostrategiaa saariston näkökulmaan sopivaksi, koska Lounais-Suomen suunnitelma ei ole suoraan sovellettavissa saaristoon. Vesihuoltostrategiasta löytyy ilmastomuutokseen sopeutuminen ja riskit-kohta.</p>
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Vesihuoltostrategian valmistuminen vuoden 2023 aikana
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme parempia kierrätys-, jätehuolto-, lietteenkäsittely- ja septiratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	10 000 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Energianeuvonta

Vastuutahot:	Valonia, Paraisten kaupunki
Sisältö ja tavoitteet:	Tarjota energianeuvontaa palveluna kuntalaisille
Tilanne:	Selvitetään
Toteutusaika:	Ensimmäisessä kaupunki ohjaa Valonialle energianeuvonta-asioissa ja päättää vuoden 2023 aikana järjestetäänkö energianeuvontaa kaupungin omana toimena. Energianeuvontaa vuosille 2023-2035.
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Tarjoamme neuvontaa energia-asioissa

Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Julkisten hankintojen hankintastrategian tekeminen	
Vastuutahot:	Kaupungin talouspalvelut, Valonia
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Kaupunginhallitus asetti 23.5.2022 työryhmän laatimaan kaupungille julkisten hankintojen hankintastrategiaa, jonka laatimistyö tullaan joiltain osin sovittamaan yhteen ilmasto- ja ympäristöohjelman kanssa.</p> <p>Kaupungin hankintastrategian tarkoituksena on varmistaa ja kehittää kestävä ja vastuullinen hankintaprosessi, jossa otetaan huomioon ilmasto- ja ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat. Hankintastrategian tavoite on saavuttaa laadukas ja selkeä hankintaprosessi, tehostaa hankintojen taloudellisuutta ja kehittää hankintojen suunnitelmallisuutta sekä edistää Paraisten kaupungin elinkeinoelämän kilpailukykyä ja työllisyyttä.</p>
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	Valmistuu talven 2022/2023 aikana
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Uusia rakennus- ja korjaushankkeita arvioidaan kestävyys-, hiilineutraaliuden ja energiatehokkuuden kannalta
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Kuntalaisten informoiminen omatoimisesta lietteenkäsittelyn mahdollisuudesta	
Vastuutahot:	Kaupungin ympäristötoimisto, Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta
Sisältö ja tavoitteet:	Haja-asutuksen lietteiden kuljetustarpeen vähentäminen ja energian säästäminen informoimalla asukkaita hamaavesisäiliön omatoimisen lietteenpoiston mahdollisuudesta
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Infokirje vuosittain tai kahden vuoden välein
Yhteys kaupungin strategiaan:	Ei
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	0 €
Kokonaisbudjettiarvio:	0 €

5. Yhteistyö, kasvatust ja viestintä

Lapset ja nuoret Varsinais-Suomen kestävyystyön kirittäjinä -hanke	
Vastuutahot:	Paraistenseudun koulu, Ulkosaariston koulu, Koivuhaan koulu, Valonia
Sisältö ja tavoitteet:	Hankkeessa oppilaat pääsevät ikätasoisesti tutustumaan kunnan ympäristöön liittyvään päätöksentekoon ja vaikuttamismahdollisuuksiin päättäjien tai yritysten edustajien kanssa. Tavoitteena on mm. tuoda vaikuttaminen lähemmäs nuoria ja lisätä heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan kunnassa.
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	2022 - 2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta ja tietoisuutta siitä, miten saaristossa voi elää kestävästi
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	3556 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-
Lisätietoja:	https://valonia.fi/hanke/lapset-ja-nuoret-varsinais-suomen-kestavyystyon-kirittajina/

Mittarityökalun/dashboardin luominen kaupungin kotisivuille	
Vastuutahot:	Paraisten kaupunki
Sisältö ja tavoitteet:	Tavoitteena on saada päättäjien ja asukkaiden käyttöön tietoa esim. Paraisten energiankäytöstä, kasvihuonekaasupäästöistä, luonnonsuojelusta ja ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteista ja etenemisestä
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Käyttöönotto 2023 ja käyttö 2023-2035
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Lisäämme tekemämme ympäristötyön näkyvyyttä ulospäin
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	25 000 € (sisältyy koko dashboard, eli elinvoima, talous, ympäristö jne.)

Kestävyyspolku koulujen opintosuunnitelmaan	
Vastuutahot:	Kaupungin ruotsinkielinen koulutus, Biosfäärialue
Sisältö ja tavoitteet:	Opetussuunnitelmapohjainen polku, joka sisältää erilaisia konkreettisia esimerkkejä kestävästä kehityksen työstä eri lukuaineissa ja eri vuosikursseilla.
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta

Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Monimuotoisuuskoulutus	
Vastuutahot:	Biosfäärialue, Paraisten kaupungin ympäristötoimisto, mittaustoimi, kaupungin puistomestari
Sisältö ja tavoitteet:	Yhteistyön lisääminen Biosfäärialueen ja muiden sidosryhmien kanssa osallistamalla Saaristomeren biosfäärialueen vuosittaiseen talvikokoukseen 3.3.2023, jossa teemana luonnon monimuotoisuus. Monimuotoisuuskoulutusta tullaan toteuttamaan vuosittain.
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	2023 - 2035
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme ja vahvistamme yhteistyötä kestävyiden parissa työskentelevien toimijoiden kanssa
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Vuosittaisen workshop-tyylisen ympäristötyö-tapahtuman järjestäminen	
Vastuutahot:	Paraisten kaupungin ympäristönsuojelutoimi, Paraisten yritykset, yhdistykset, ELY-keskus, maanomistajat, venekerhot
Sisältö ja tavoitteet:	Ilmasto- ja ympäristöyhteistyön lisääminen ja toimijoiden yhteentuominen organisoimalla Valonian kanssa yhteistyössä vuosittain workshop-tyylinen ympäristötyö-tapahtuma
Tilanne:	Aloitetaan
Toteutusaika:	Vuosittain elokuun lopussa
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme ja vahvistamme yhteistyötä kestävyiden parissa työskentelevien toimijoiden kanssa, Opimme yhdessä ja hyödynnämme toistemme osaamista, verkostoja ja kokemuksia
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Ei
Budjetti vuodelle 2023:	-
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Biosfääripolku	
Vastuutahot:	Saaristomerен biosfäärialue, Paraisten kaupungin sivistystoimi
Sisältö ja tavoitteet:	<p>Biosfääripolku tulee sijaitsemaan lähellä Korppoon koulukeskusta, saaren päätietä ja venesatamaa. Projektin tavoitteena on</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antaa kuvaa, miten Biosfäärialue vaikuttaa elämään Korppoossa ja Saaristomerellä • Rakentaa levähdyspaikka ja näköalatorni polun korkeimmalle kohdalle, josta avautuu laaja näkymä Saaristomerelle • Alentaa kynnystä ulkoilmaopetukseen ja tarjota uusia työkaluja ja monipuolisempia opetusympäristöjä sekä koululle että päiväkodille • Luoda lisää virkistysmahdollisuuksia asukkaille ja vierailijoille • Tehdä Biosfäärialue paremmin tunnetuksi
Tilanne:	Käynnissä, jatketaan
Toteutusaika:	Suunnittelu syksyllä 2022, rakennusprojektit keväällä 2023 ja tietokyllit kesän alussa 2023
Yhteys kaupungin strategiaan:	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta
Kaupungin strategian painopistealue 2023:	Kyllä
Budjetti vuodelle 2023:	28 205 €
Kokonaisbudjettiarvio:	-

Toimenpide	Tavoite	Lisäfiotoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusaika	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjettiarvio
Paraisten kaupunki x Pidä saaristo siistinä -tuoteperheen kehittäminen	Paraisten kaupungin brändin yhdistäminen Saaristomeren suojeluun suunnitteleamalla ja kehittämällä tuoteperhe yhteistyössä PSS ry:n kanssa	Osa kaupungin brändityötä. Osa tuotemyynnistä PSS ry:lle ja/tai Saaristomeren hyväksi	Pidä Saaristo Siistinä ry., ympäristötoimisto, kaupungin viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme Paraisten ainutlaatuisen ympäristön konseptia ja brändiä Lisäämme tekemämme ympäristötyön näkyvyyttä ulospäin 	Kyllä		2025?		
Luonnonkalan syönnin lisääminen	Vähentää Saaristomeren rehevöitymistä luonnonkalan mainetta parantamalla ja syönnin lisäämisellä	Nykyinen ruokahuoltosopimus on voimassa vuoteen 2024 asti		<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta ja tietoisuutta siitä, miten saaristossa voi elää kestävästi Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa 	Ei		Ruokahuoltosopimuksen uusimisen yhteydessä 2024		
Suojelualueiden lisääminen	Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen säilyttämällä ja suojelemalla alueiden luontoarvoja.	Ensimmäinen esimerkki Finbynlaakson teollisuusalueen takana sijaitsevan kivilouhoksen suojelu.	ELY-keskus, Paraisten ympäristöosasto, mittaustoimisto		Ei	Käynnissä, jatketaan	Luonnonsuojelualueiden määrän seuraaminen aloitetaan vuonna 2023		
Kampanja luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä	Luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja kuntalaisten osallistaminen ympäristötyöhön kehittämällä kuntalaisille kampanja/tietopaketti luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä "ruohonjuuritasolla", esim. omalla pihallaan		Biosfäärialue?	<ul style="list-style-type: none"> Olemme aktiivinen toimija arjen kestävyttä edistävissä aloitteissa 	Ei				

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusajankohta	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjettiarvio
Hyönteishotellit	Luonnon monimuotoisuuden lisääminen, kuntalaisten osallistaminen ympäristötyöhön, ympäristökasvatus	Hyönteishotelleja tulossa ensi keväänä keskuspuistoon	Puistomestari, koulut	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme kaikenikäisten ympäristökasvatusta ja tietoisuutta siitä, miten saaristossa voi elää kestävästi 	Kyllä		2023		
Älön makeavesialtaan tilan parantaminen	Altaan tilan kohentaminen lintuvesien kunnostusohjelmaan myönnettävän avustuksen avulla.	Avustuksen haku käynnissä	Turku AMK, Stiftelsen för Älöviken	-	Ei	Hankehakemus lähetetty marraskuussa 2022			Noin 10 000 € koko hankkeen ajaksi
Lähivirkistysalueiden ylläpitäminen ja kehittäminen	Kestävän matkailun houkuttelevuuden lisääminen levähdyspaikkoja ja grillipaikkoja varustamalla			<ul style="list-style-type: none"> Kestävä matkailu 	Ei				
Joukkoliikennekampanja	Khk-päästöjen vähentäminen lisäämällä julkisen liikenteen käyttöä		Julkinen liikenne/sivistys os.	Työskentelemme saariston joukkoliikenteen kehittämiseksi			2023		
Kimppakyytien lisääminen	Liikenteen päästöjen vähentäminen kehittämällä kimppakyytien koordinoimiseen sovelluksen tai alustan								
Kouluteiden, pyöräteiden ja risteysien turvallisuuden lisääminen	Keveyden liikenteen osuuden lisääminen turvallisuuden lisäämisen kautta	Edistetään tällä hetkellä liikenneturvallisuusryhmän avulla, joka kokoontuu muutaman kerran vuodessa. Mukana ELY, kaupunki, Poliisi, sivistysosasto ja asiantuntijoita		Olemme aktiivinen toimija arjen kestävyyttä edistävässä aloitteissa		Käynnissä	Jatkuu vuosittain		

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusajankohta	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjetti-arvio
Kaupungin sisäisen liikenteen ja koulukuljetusten yhdistäminen ja tehostaminen	Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	Joukkoliikennestrategia ja työryhmä käynnistetty vuonna 2022		Työskentelemme saariston joukkoliikenteen kehittämiseksi					
Pyörällä töihin-kampanja		Järjestetään vuosittain	Liikuntatoimi, vapaa-aikasihteeri, kaupunki, yritykset						
Joukkoliikenneselvityksen laajentaminen									
Koko Paraisten kattavan kevyen liikenteen kartoitus ja perustettavien hankkeiden suunnittelu		Kommunen utarbetar en kartläggning över lätt trafik som omfattar hela ön och planerar utifrån den de projekt som ska genomföras		Työskentelemme saariston joukkoliikenteen, infrastruktuurin ja nykyaikaisen liikkumisen kehittämiseksi					
Pyöräily- ja kävelyreittien lisääminen tiekarttapalveluun	Saada kuntalaisille lisää helposti saavutettavaa tietoa pyöräily- ja kävelyreiteistä			Työskentelemme saariston infrastruktuurin kehittämiseksi			Vuoden 2023 aikana selvitetään millä aikataululla saadaan tuotua karttapalveluun		
Viemäriverkoston uusiminen	Vähentää vesikuormitusta jätevedenpuhdistamoille ja mereen ja parantaa puhdistustuloksia	Tehdään vuosittain määrärahojen puitteissa	VHL						
Jätteiden kierrätyksen parantaminen kaupungin rakennuksissa, kaupungintalolla	Jätteiden lajittelun parantaminen (nyt jakeita menee samaan paikkaan) siirtymällä kiinteiden jätteiden kuljetuksessa kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen	Esitys tästä menossa Lounais-Suomen jätehuoltolautakuntaan		Kehitämme parempia kierrätys- ja jätehuoltoratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa		Käynnissä, jatketaan	2023, 2024		

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutus aika	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjetti arvio
Hulevesihuollon parantaminen	Muodostetaan kokonaiskuva hulevesiriskeistä kaupungissa ja kehitetään hulevesien hallintaa teknisellä toimialalla	Jätevesiviemärien tiivistäminen, keskusta-alueiden asukkaiden informointi siitä, että saneeraavat tontinkuivatusputkensa pois jättevesiviemäristä joko maastoon tai hulevesiviemäriin, jos sellainen löytyy	Kaavoitus, rakennusvalvonta, tekniset tukipalvelut						
Älymuovi-hanke	Hankkeen tukeminen, jonka tavoitteena on kehittää muovijätteen kierrätysratkaisuja maataloille	Tavoitteena kehittää maataloilla maatalousmuovien lajittelu-, varastointi- ja kierrätysratkaisuja. Paraisien kaupunki on hankkeessa mukana tukijana.	Turun yliopiston Brahea-keskus, Satafood Kehittämisyhdistys ry	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme parempia kierrätys- ja jätehuoltoratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa 		Käynnissä, jatketaan	2021-2023		
Aurinkopaneelikatoksen hankkiminen torille tai taksiasemalle (johon latauspiste pyörille)	Keveyen liikenteen osuuden lisääminen	Samankaltainen katos kuin Nauvon eteläsatamassa		<ul style="list-style-type: none"> Selvitämme vaihtoehtoisten energiamuotojen mahdollisuuksia ja otamme niitä käyttöön 					
Kuituliittymien saatavuuden mainostaminen	Vähentää energiankulutusta ja toimintavarmuutta suosimalla kuituyhteyttä 4G:n ja 5G:n sijaan		Partel	<ul style="list-style-type: none"> Pyrimme kehittämään kuituverkkoa 					
Venesatamien vastaanottamien septilietteiden toimituspaikan järjestäminen		Kaupunki/VHL ei ota vastaan lietteitä saaristoputsareilla ja Paraisilla vastaanottomaksu on 150/m ³ + vero.							

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusaika	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjetti-arvio
		Uudessakaupungissa vastaanottomaksu on sama kuin umpisäiliölietteillä, 5 euroa/m ³ .							
Kaupungin autojen/työkoneiden uusimisen pitkäaikainen suunnitelma									
Paikallisen elintarviketuotannon suosiminen	Vähentää kasvihuonekaasupäästöjä kuljetuskilometrien kautta	Seurataan jo ruokahuoltosopimuksessa	Reko, tuottajat, kaupungin keittiöt				Uuden ruokahuoltosopimuksen yhteydessä 2024		
Paraisten kaukolämpölaitoksen toiminnan kehittämisen osana kaupungin kokonaisenergiaratkaisua		Hankkeita on käynnissä tähän liittyen, esim. lämmön varastoinnin osalta, feasibility-tutkimuksia tehty, kaislanpolttokokeita jo tehty							
Selvitys- ja tiedottamishankkeiden käynnistäminen alueen toimijoiden yhteistyön ja viestinnän kehittämiseksi		Voisi toimia "sateenvarjo"toimenpiteenä, jonka alle voisi laittaa muita tässä listassa olevia viestintään ja tiedotukseen liittyviä toimenpiteitä	Biosfäärialue, Metsähallitus, BSAG, Valonia jne.	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme ja vahvistamme yhteistyötä kestäväyyden parissa työskentelevien toimijoiden kanssa Lisäämme tekemämme ympäristötyön näkyvyyttä ulospäin 	x		2023-2025		

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusaika	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjetti-arvio
Paraisten brändäminen Suomen vihreimmäksi kaupungiksi	Paraisten vahvuuksien nostaminen esiin brändämisessä	Kytetään kaupungin strategiatyön brändäys-toimenpiteeseen, matkailubrändiin ja ajankohtaan	Kaupungin viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Tuomme esiin ja kehitämme Paraisten ainutlaatuisen ympäristön konseptia ja brändiä. 					
Ympäristötyötä tekevien "tavallisten ihmisten" nostaminen esiin viestinnässä	Kuntalaisten osallistaminen ilmasto- ja ympäristötyöhön		Paraisten kaupungin viestintä ja media	<ul style="list-style-type: none"> Opimme yhdessä ja hyödynnämme toistemme osaamista ja kokemuksia 					
Kuntalaisten osallistaminen ympäristötyöhön	Kuntalaisten osallistaminen ympäristötyöhön esim. roskienkeräystapahtuman järjestämisellä tai niittyjen kunnostuksella								
Kuntalaisäänestys vuoden ympäristöteosta Paraisilla	Kuntalaisten osallistaminen ilmasto- ja ympäristötyöhön, Paraisten kaupungin rooli ilmasto- ja ympäristötyössä esiin lisää		Paraisten kaupungin viestintä, ympäristötoimisto, Biosfäärialue, Paraisten luonnonsuojelu yhdistys	<ul style="list-style-type: none"> Opimme yhdessä ja hyödynnämme toistemme osaamista, verkostoja ja kokemuksia 					
Främja arbetet för bobarhetsanalyser i alla delar av skärgården	För att kunna kommunicera och bedöma utvecklingsbehoven för hållbara samhällen på öar. Med hjälp av analyserna kan man också synliggöra kvantitativt vad som gör		Biosfärområdet						

Toimenpide	Tavoite	Lisätietoja	Vastuu- ja yhteistyötahot	Yhteys kaupungin strategiaan	Kaupungin strategian painopiste alue 2023	Tilanne	Toimenpiteen toteutusaika	Budjetti vuodelle 2023	Kokonaisbudjettiarvio
	dessa samhällen hållbara/bobara idag.								

TYÖÖVER